

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В. М. КОРЕЦЬКОГО НАН УКРАЇНИ
ПВНЗ УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ГО «ЛАБОРАТОРІЯ АКАДЕМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ТА ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ»
ВГО «АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРАВНИКІВ»

ПРОБЛЕМИ НОРМОТВОРЕННЯ, РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА У СВІТЛІ ЗАГАЛЬНОВИЗНАНОГО ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

Тези доповідей та повідомлень
учасників IV Міжнародної науково-практичної
конференції

(м. Івано-Франківськ, 3–4 жовтня 2019 р.)

За загальною редакцією професора *І. Д. Шутака*

Харків
«Право»
2019

П78 Проблеми нормотворення, реалізації та тлумачення норм права у світлі загальновизнаного принципу верховенства права : тези доп. та повідомл. учасн. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 3–4 жовт. 2019 р.) / за заг. ред. І. Д. Шутака. – Харків : Право, 2019. – 330 с.

ISBN 978-966-937-784-5

Тези доповідей та повідомлень учасників IV Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми нормотворення, реалізації та тлумачення норм права у світлі загальновизнаного принципу верховенства права» репрезентують наукові теорії, позиції, погляди науковців та учасників наукового заходу. Значну увагу приділено верховенству права, яке є центральною, об'єднуючою й вихідною ідеєю – принципом, з якого походять інші загальновизнані норми і принципи права. Принцип верховенства права розглядається як основа й підґрунтя створення, реалізації та втілення норм права у життя. Поряд із проблемними аспектами нормотворення, реалізації та тлумачення норм права наголошується на тому, що юридична техніка та питання, пов'язані із функціонуванням системи нормативно-правових актів в Україні, потребують повноцінного правового врегулювання. Також підтверджується значення юридичної техніки для якості нормативно-правових актів, що безпосередньо впливає на верховенство права та правову визначеність у практиці їх реалізації та застосування.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, а також тих, хто цікавиться проблемними аспектами верховенства права та юридичної техніки.

УДК 340.12

- © Національна академія правових наук України, 2019
- © Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2019
- © Північний західний університет Короля Данила, 2019
- © Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, 2019
- © Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого, 2019
- © Національна академія внутрішніх справ, 2019
- © Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2019
- © ГО «Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки», 2019
- © ВГО «Асоціація українських правників»
- © Видавництво «Право», 2019

ISBN 978-966-937-784-5

6. Методичні рекомендації з підготовки та оформлення проектів законів України, нормативно-правових актів Президента України, Кабінету Міністрів України, МНС та дотримання правил нормопроектної техніки: затв. наказом МНС від 10.12.2007 р. № 851.
7. Правила нормопроекткування», розроблені директором канадсько-української Програми з нормопроекткування Р. С. Бержероном у 1998 р. URL: <http://www.apitu.org.ua/system/files/bergeron.doc>.
8. Савицкий В. М. Язык процессуального закона. Вопросы терминологии; под ред. А. Я. Сухарева. М.: Наука, 1987. 288 с.
9. Сырых В. М. Законотворчество как вид социального проектирования. *Законодательная дефиниция*. Н. Новгород: Юрид. техника, 2007. С. 45–53.
10. Туранин В. Ю. Теория и практика использования законодательных дефиниций: монография. М.: МЭСИ, 2009. 112 с.
11. Хворостянкін А. В. Дефініції в законодавчих текстах: питання теорії. *Міністерство юстиції України*: офіц. сайт. URL: <http://www.minjust.gov.ua/0/6669>.
12. Чернобель Г. Т. Правовые понятия и их применение в законах. *Законодательная техника*: науч.-практ. пособие / под ред. Ю. А. Тихомирова. М., 2000. С. 78–87.

М. В. Менджул,
канд. юрид. наук, доц.,
доц. каф. цивільного права та процесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ЯК ДЖЕРЕЛА СІМЕЙНОГО ПРАВА В ІСЛАМСЬКИХ ДЕРЖАВАХ: ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ

Усталеним у доктрині права є виділення чотирьох основних джерел мусульманського права: Коран, Сунна, іджма та кияс. Історичний аналіз дозволяє зробити висновки, що Коран був досить прогресивним для свого часу щодо регулювання сімейних відносин. Адже у доісламській Аравії жінки мали подібний статус до рабів, не визнавалися суб'єктами відносин і подібно до рухомих речей продавалися старійшинами від імені роду. Миттєвий та безпричинний *talaq* («відсторонення», в сучасному розумінні розлучення) був звичайною та поширеною практикою, як і необмежена полігамія. Таким чином, саме Коран встановив, що жінка є суб'єктом відносин, обмежив полігамію (до чотирьох дружин). На відміну від Корану, в якому містяться думки та висловлювання самого Магомета (або Мухаммаде), Сунна є збірником, що описує дії та висловлювання пророка, описані відомими на той час (VII–IX ст.) богословами та юристами.

Кодифікація шаріату в сунітському ісламі була здійснена в основному чотирма юристами, зокрема: Абу Ханіфа, Малак ібн Анас, Мухаммад ібн Ідріс аль-Шафі та Ахмад Ханбал. При відсутності конкретних відповідей в Корані та Сунні мусульманські юристи шукали аналогічні ситуації, в яких було прийнято рішення, і в цьому процесі спиралися на низку вторинних джерел, включаючи іджму та кияс. Іджма, що означає «консенсус», – є важливим другорядним джерелом, який надав ісламській громаді необхідні інструменти для досягнення домовленостей, та створив потужну

методологію в інтерпретації Корану і Сунни [1, с. 112]. Мусульманські юристи застосовують також судження за аналогією (кיאс), суть якого полягає у формуванні висновку у справі на підставі раніше прийнятого правила (рішення) в аналогічній справі, що дозволяє вирішити проблему у поєднанні «божественного одкровення з людським мисленням» [2, с. 118].

Поступово в ісламських державах утвердився і нормативно-правовий акт як джерело права. Єдине в сфері сімейних відносин релігійні норми залишаються важливим джерелом права.

Загалом тільки в ХХ ст. у більшості ісламських державах відбулося реформування сімейного права і були прийняті спеціальні законодавчі акти. Початок цього процесу пов'язують із прийняттям у 1869–1877 рр. Маджалли, що діяла на території більшості арабських держав, які входили до Османської імперії, окрім Єгипту. Цим актом регулювалися питання правоздатності та її обмеження, проте він не торкався сімейних відносин. Приблизно в той же період Мухаммадом Кадрі-паші в Єгипті була зроблена серйозна спроба кодифікувати право особистого статусу, ним було підготовлено «Норми шаріату з особистого статусу». Цей проект не був введений в дію як офіційний закон, але фактично застосовувався в Єгипті до 20-х рр. ХХ ст. Цивільний кодекс Арабської Республіки Єгипет (далі – АРС) набрав чинності 15 жовтня 1949 р., і саме він регулює сімейні відносини в поєднанні з нормами спеціальних законів та ісламу. Майже до середини ХХ ст. норми сімейного права у більшості мусульманських державах залишалися в цілому некодифікованими [3, с. 126–127].

У Тунісі ще в 1956 р. був прийнятий новий закон (зустрічається і в перекладі – кодекс) про особистий статус, який надав жінкам рівне право на розлучення з чоловіками, встановив принцип добровільності шлюбу, зобов'язавши обидві сторони дати згоду на укладення шлюбу (статті 5, 9), скасував полігамію (ст. 18) і надав жінкам рівні з чоловіками права працювати, пересуватися, відкривати банківські рахунки.

Найбільш суттєвою реформою сімейного права в Пакистані за останні десятиліття була Постанова мусульманського сімейного права 1961 р., яка ґрунтувалася на звіті Комісії з питань шлюбу та сімейного права 1956 р. [4, с. 298]. Реформування відбувалося в умовах конфронтації модерністів та прихильників секуляризованого підходу. Підтримували реформу такі об'єднання, як Асоціація жінок Пакистану та Об'єднаний фронт за права жінок, що активно виступали наприкінці 1950-х і початку 1960-х рр. за розширення прав жінок у шлюбі, під час розлучення та спадкування. Деякі вчені стверджують, що Постанова мусульманського сімейного права 1961 р. є найбільш остаточним кроком Пакистану до надання жінкам і чоловікам рівності в правах, інші зауважують на слабкості реформи і значних поступках традиціоналістам [4, с. 308].

У 2000 р. в АРС до Закону про особистий статус були внесені суттєві зміни, в тому числі і щодо надання жінкам права встановлювати в шлюбному договорі умови про право на розлучення у разі укладення ще одного шлюбу чоловіком. Подальші реформи у 2005 р. також передбачили створення сімейних судів, сімейного фонду для аліментів на утримання жінок, а також реформували підходи до встановлення опіки над дітьми [5].

У 2004 р. в Марокко внаслідок реформи сімейного законодавства запроваджено досить прогресивні норми. Мудавана (назва марокканського сімейного кодексу), ґрунтується на школі ісламської юриспруденції Малікі, кодифікованій ще в 1957–1958 рр., вже після набуття незалежності Марокко від Франції. Мудавана в редакції 1958 р. передбачала необмежену полігамію (до чотирьох дружин), одностороннє розірвання чоловіком шлюбу без будь-яких причин, залежне становище жінки від чоловіка. З 1980-х рр. у Марокко активізувався рух за права жінок та утвердження рівності у сімейних відносинах. Жіноча правозахисна група у 1992 р. розпочала кампанію «Один мільйон підписів», яка мала на меті зібрати підписи за петицією щодо реформування Мудавана. Кампанія була достатньо успішною, в результаті це стало поштовхом для створення робочої групи з реформування сімейного кодексу, і в жовтні 2003 р. проект був внесений до марокканського парламенту. За новим марокканським сімейним кодексом 2004 р., чоловік та дружина мають рівні сімейні права, ліквідована чоловіча опіка над дружиною, підвищено шлюбний вік, надано право жінкам самостійно укладати шлюбний договір, скасовано право чоловіка на односторонню відмову від шлюбу, розширено права жінок на спадщину та майно, визнано дітей, народжених поза шлюбом, не ліквідовано, проте обмежено полігамію [6, с. 6].

У 2005 р. відбулася реформа сімейного права і в Алжирі, зокрема було надане право на розірвання шлюбу жінкам, обмежено полігамію, проте не відбулося реального утвердження принципу рівності.

Судан є прикладом держави, яка ще не здійснила реформи сімейного права. Закон про особистий статус мусульман, прийнятий в Судані у 1991 р. викликав багато критики, оскільки легалізував дитячі шлюби, передбачав повну опіку чоловіка над дружиною (принцип *qawama*), включаючи надання дозволу на працю. У 2006 р. було утворено Національний комітет з розгляду статусу жінок у законодавстві (Перший національний комітет) для перегляду всіх суданських законів у світлі Конституції 2005 р. У 2009 р. Національний комітет визначив 88 статей у законах, які необхідно реформувати для забезпечення гендерної рівності, в тому числі з метою скасування опіки чоловіків над жінками, підвищення мінімального віку вступу в шлюб до 18 років, визнання батьківства дітей, народжених поза шлюбом та інші, які, на жаль, так і не були прийняті [6, с. 15]. Правозахисні жіночі організації в ісламських державах і надалі підтримують реформу мусульманських сімейних законів на основі принципів рівності та справедливості.

Таким чином, на разі сімейні відносини в мусульманському праві регулюються правом особистого статусу і в більшості мусульманських держав є спеціальне законодавство, яке регулює або в цілому цивільні та сімейні відносини (цивільний кодекс), або тільки сімейні відносини чи окремі інститути сімейного права (спеціальні закони), досить часто зустрічаються в таких законах і норми спадкового права.

Список використаних джерел

1. Javaid Rehman. The Sharia, Islamic Family Laws and International Human Rights Law: Examining the Theory and Practice of Polygamy and Talaq. *International Journal of Law, Policy and the Family*. 2007. 21. P. 108–127.

2. Чепульченко Т. О. Особливості правового регулювання в країнах релігійного права. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2014. Вип. 1 (21). С. 115–120.
3. Лубська М. В. Загальні аспекти реформування мусульманського шлюбно-сімейного права у контексті визнання правового статусу особи в державах ісламської традиції. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2010. №2 (12). С. 126–129.
4. Haider Nadya. Islamic Legal Reform: The Case of Pakistan and Family Law. *Yale Journal of Law & Feminism*. 2000. Vol. 12, Iss. 2. P. 287–341.
5. Camilo Gómez-Rivas. Women, Shari'a, and Personal Status Law Reform in Egypt after the Revolution. October 1, 2011. URL: <https://www.mei.edu/publications/women-sharia-and-personal-status-law-reform-egypt-after-revolution> (дата звернення: 12.05.2019).
6. Samia El Nagar, Liv Tønnessen. Family law reform in Sudan: Competing claims for gender justice between sharia and women's human rights. CMI report, number 5, December, 2017. URL: <https://www.cmi.no/publications/file/6401-family-law-reform-in> (дата звернення: 12.05.2019).

І. Ю. Настасяк,

*канд. юрид. наук, доц.,
доц. каф. теорії та філософії права
Львівського національного університету ім. Івана Франка,
м. Львів*

ДЖЕРЕЛА ПРАВА В СУЧАСНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ СВІТУ

Правова система суспільства як стійка, структурно впорядкована за допомогою правових засобів взаємодія суб'єктів права, що забезпечує цілісність, правопорядок та інші умови функціонування соціальної системи загалом, є ключовою пізнавальною конструкцією у загальнотеоретичних та порівняльно-правових дослідженнях. Для стійкості та цілісності будь-якої правової системи надзвичайно важливою є її нормативна частина, яка складається з правових засобів, що є посередниками у забезпеченні постійних зв'язків між суб'єктами права (основними елементами правової системи).

У порівняльно-правових дослідженнях увага акцентована на правових актах (правотворчих, правозастосовних, правоінтерпретаційних). Особлива роль відведена джерелам права, які, на думку компаративістів, є важливим критерієм класифікації і типологізації правових систем світу.

Зауважимо, що вчені-правники по-різному трактують поняття зовнішніх форм (джерел) права. Н. Хомюк відзначає, що категорія «зовнішня форма (джерело) права» відображає багатозначність поняття «джерело права», вказуючи за допомогою терміна «зовнішня форма» на межі відповідного контексту, тобто наявність правового документа [5, с. 35].

М. Марченко визначає форму права як спосіб (прийом, засіб) внутрішньої організації і зовнішнього вираження права, а точніше – вираження правил поведінки, що містяться в нормах права [2, с. 40]. При цьому вчений зазначає, що ототожнення форми та джерела права наявне тоді, коли йдеться про формально-юридичні джерела права [2, с. 57].

ЗМІСТ

Панель 1 ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ

Основні доповідачі:

Петришин О. В. ТЛУМАЧЕННЯ У ПРАВІ ТА ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА	3
Шутак І. Д. ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА В ПАРАДИГМІ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА	7
Комаров В. В. СУЧАСНИЙ ДИСКУРС ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ.....	10

Полілог:

Андрійє В. І. ПРОБЛЕМИ НОРМОТВОРЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	16
Андрущенко Л. В. НОРМОТВОРЧІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ У СВІТЛІ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА	21
Бліхар В. С. СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНО- ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ.....	24
Бліхар М. М. ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЯК ОДНА З УМОВ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ	27
Божко В. М. ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ.....	29
Варич О. Г. ПРАВОВА ДОКТРИНА: ЦІННІСНИЙ ВИМІР	33
Васильєв С. В. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ПРАВА	35
Головко О. М. ЦИВІЛІЗАЦІЯ В ПРАВІ ЧИ ПРАВОВА ЦИВІЛІЗАЦІЯ? АСПЕКТИ ПРАВOROЗУМІННЯ ТА ДЖЕРЕЛ ПРАВА	38
Дзюбак С. В. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ.....	41
Іваниця А. В. ТЕОЛОГО-СОЦІОЛОГІЧНЕ ПРАВOROЗУМІННЯ: СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ	44
Лин Л. М. ДІЯЛЬНІСТЬ ГАЛИЦЬКОГО СЕЙМУ ЯК ДЖЕРЕЛО СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ	46

Косович В. М.	
ПРАВОТВОРЧИЙ, ПРАВОТЛУМАЧНИЙ ТА ПРАВОЗАСТОСОВНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ	49
Кудерська Н. І.	
ЛЮДИНА. ПРАВА ЛЮДИНИ. ПРАВОТВОРЧІСТЬ	52
Луцький М. І.	
ЗАКОНОДАВСТВО ЗУНР ЯК ДЖЕРЕЛО ПРАВА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	56
Луцький Р. П.	
ДЕКАЛОГ (ЗАКОН БОЖИЙ) ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНЕ ДЖЕРЕЛО ІСНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРАВА	59
Матевосян А. А.	
ЕВОЛЮЦІЯ СТАНОВЛЕННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА	63
Навроцька В. В.	
ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ГАЛУЗЕЙ ПРАВА ТА НАУК КРИМІНАЛЬНОГО ЦИКЛУ	66
Павлюков І. І.	
ПРАВОВІ ЗАСОБИ В ІНСТРУМЕНТАЛЬНІЙ ТЕОРІЇ ПРАВА	68
Пащенко М. О.	
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРИРОДНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ГАРАНТІЯ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА	70
Подорожна Т. С.	
ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ПРАВОВИХ ПОЗИЦІЙ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ	73
Полховська І. К.	
ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ТА ЙОГО ВІДОБРАЖЕННЯ В РІШЕННЯХ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ	76
Раданович Н. М.	
ЮРИДИЧНІ ДОЗВОЛИ ТА ЇХ РОЛЬ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА	78
Самбор М. А.	
ЗБИРАТИСЯ МИРНО: ПРАВО, СВОБОДА – ПОЛЕМІЧНІ НОТАТКИ	81
Севрюков Д. Г.	
СОЦІАЛЬНІ ПРАВА: ВІДОБРАЖЕННЯ ПРИРОДИ ТА ЦІННІСНИХ ПІДВАЛИН У СУЧАСНИХ ДЖЕРЕЛАХ ПРАВА	83
Сопільник Л. І., Скриньковський Р. М., Сопільник Р. Л.	
ПРО ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА КОНФІДЕНЦІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ КЛІЄНТА З АДВОКАТОМ	86
Стецик Н. В.	
ВИКЛЮЧНА ПРАВОВА ПРОБЛЕМА ЯК НАСЛІДОК ПОРУШЕННЯ ТЕХНІКО-ЮРИДИЧНИХ ПРАВИЛ (НА МАТЕРІАЛАХ ПРАКТИКИ ВЕРХОВНОГО СУДУ)	89
Суходольська А. А.	
ПИТАННЯ ГАРАНТІЙ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА	92
Тертишник В. М., Сачко О. В.	
ІНТЕГРАТИВНА МОДЕЛЬ ЗАСАДИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ В ІНСТИТУТАХ КРИМІНАЛЬНО- ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА	95

<i>Тимошенко М. О.</i>	ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ВИЩУ ОСВІТУ ЯК ВАЖЛИВЕ ЗАВДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ	98
<i>Трагнюк О. Я.</i>	ЗАСТОСУВАННЯ РАМКИ (ОЦІНКИ) ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ЗАПОБІГАННЯ ПОРУШЕННЮ ЦІННОСТЕЙ ІНТЕГРАЦІЇ	101
<i>Яригіна Є. П.</i>	ДУАЛЬНА МОДЕЛЬ ОСВІТИ: ДОСВІД ЗАПРОВАДЖЕННЯ	104

Панель 2
ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ТА ЯКІСТЬ НОРМОТВОРЕННЯ

Основні доповідачі:

<i>Костицький В. В.</i>	ОБМЕЖЕННЯ ВЛАДИ ПРАВОМ ЯК ОЗНАКА СУЧАСНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ	107
<i>Онiщенко Н. М.</i>	ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ, СВОБОД І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ЛЮДИНИ: ДЖЕРЕЛА ПРАВА	110
<i>Бобровник С. В.</i>	СОЦІАЛЬНІСТЬ ДЖЕРЕЛ ПРАВА ЯК ОСНОВА ЇХ СИСТЕМНОСТІ	112
<i>Луцький А. І.</i>	ІДЕОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ПРАВОТВОРЧИЙ ПРОЦЕС СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	116

Полілог:

<i>Андрусів Л. М.</i>	ОПРИЛЮДНЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПРИНЦИПУ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ	119
<i>Бондаренко Б. Д.</i>	ЗАКОНОМІРНИЙ ХАРАКТЕР СИСТЕМНОСТІ ДЖЕРЕЛ У ПРАВІ	122
<i>Воляннюк А. В.</i>	ЗАКОНОДАВЧІ ДЖЕРЕЛА РЕФОРМУВАННЯ СЕКТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ	125
<i>Гуменюк Т. І.</i>	ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАВОВИХ НОРМ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА	127
<i>Дубов Г. О.</i>	ОСНОВИ НАУКИ ЯК БАЗОВИЙ РІВЕНЬ АНАЛІЗУ ДЖЕРЕЛ ПРАВА	129
<i>Жаровська І. М.</i>	ТЕНДЕНЦІЇ ВНОРМУВАННЯ НОВІТНІХ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН	132
<i>Загуменна Ю. О.</i>	ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДЗАКОННОЇ НОРМОТВОРЧОСТІ	134
<i>Зварич Р. В.</i>	ОБ'ЄКТИВНІ ТА СУБ'ЄКТИВНІ ПЕРЕШКОДИ ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГУЛЯТИВНОЇ ФУНКЦІЇ ПРАВА	137
<i>Калиновський Б. В., Кулик Т. О.</i>	МІСЦЕ АКТІВ МІСЦЕВИХ РАД У СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ ПРАВА УКРАЇНИ	140

Камінська Н. М., Довгань О. О.	
СВОБОДА, БЕЗПЕКА І ЗАХИСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	144
Карнаух Б. П.	
ПРАВАЗАСТОСОВНА ТЕХНІКА ВСТАНОВЛЕННЯ БАГАТОЛАНКОВОГО ПРИЧИННОГО ЗВ'ЯЗКУ В ДЕЛІКТНОМУ ПРАВІ.....	146
Карп Д. І.	
НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИНИ ЯК СУБ'ЄКТ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ЗМІСТУ	149
Кельман М. С., Токарська А. С., Романська І. В.	
НОРМА ПРАВА І СТАТТЯ ЗАКОНУ	151
Комаров В. В.	
ПРИНЦИП ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	156
Комарова Т. В.	
ЗАХИСТ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ КОНКУРЕНЦІЇ НА ВНУТРІШНЬОМУ РИНКУ ЄС	159
Костицька І. О.	
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ПАРЛАМЕНТАРІЯ	163
Кохан Н. В.	
ЗАСТОСУВАННЯ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМ ТРУДОВОГО ПРАВА	165
Лотоцький М. В.	
СУПЕРЕЧНОСТІ В ЗАКОНОДАВСТВІ ПРО ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСІБ, ЯКІ ВІДБУВАЮТЬ ПОКАРАННЯ У ВИГЛЯДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ	169
Любченко М. І.	
ЗАКОНОДАВЧІ ДЕФІНІЦІЇ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДНОСНОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ У ПРАВІ	171
Менджул М. В.	
НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ЯК ДЖЕРЕЛА СІМЕЙНОГО ПРАВА В ІСЛАМСЬКИХ ДЕРЖАВАХ: ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ.....	174
Настасяк І. Ю.	
ДЖЕРЕЛА ПРАВА В СУЧАСНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ СВІТУ	177
Невзоров І. Л., Лазарєв В. В.	
ДЕЯКІ ДИСКУСІЙНІ АСПЕКТИ, ЩО ОБУМОВЛЮЮТЬ НЕОБХІДНІСТЬ ПОДАЛЬШОЇ ІННОВАЦІЇ ВЧЕННЯ ПРО ДЖЕРЕЛА ПРАВА.....	180
Огерук І. С.	
ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРЕЛІКУ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ.....	184
Олефір В. І.	
ПРОБЛЕМИ НОРМОТВОРЕННЯ У СВІТЛІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА.....	186
Острогляд О. В.	
ЯКІСТЬ НОРМОТВОРЕННЯ ТА УСУНЕННЯ НЕДОЛІКІВ НОРМАТИВНО- ПРАВОВИХ АКТІВ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ВПРОВАДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КЕРУВАННЯ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ У СТАНІ СП'ЯНИННЯ)	189
Підкамінна Г. В.	
РОЗБІЖНОСТІ (КОЛІЗІЇ) ТЕРМІНОЛОГІЇ В НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТАХ З КОНСТИТУЦІЄЮ УКРАЇНИ	192

<i>Погорелова З. О.</i>	КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ І ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ	195
<i>Стечишин А. В.</i>	ПРАВОТВОРЧА СПАДЩИНА К. ЛЕВИЦЬКОГО ЯК ЕЛЕМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЮЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	197
<i>Стечишин А. В.</i>	ВНЕСОК К. ЛЕВИЦЬКОГО В ДОСЛІДЖЕННЯ «РУСЬКОЇ ПРАВДИ» ЯК ДЖЕРЕЛА УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА.....	200
<i>Теремцова Н. В.</i>	АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ І ДЖЕРЕЛА ПРАВА: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	205
<i>Ткачук А. О.</i>	СПІВВІДНОШЕННЯ НОРМ МАТЕРІАЛЬНОГО ТА ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА: СУДОВА ПРАКТИКА	208
<i>Цувіна Т. А.</i>	ВИМОГИ ДО ЯКОСТІ ЗАКОНУ У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ.....	212
<i>Чижмарь К. І.</i>	АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НОРМОТВОРЕННЯ ТА РОЛЬ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ У ВІТЧИЗНЯНОМУ НОРМОТВОРЧОМУ ПРОЦЕСІ	215
<i>Kosovych V. V.</i>	LEGAL TECHNIQUE IN THE ARBITRATION AGREEMENTS	220

Панель 3

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ТА ЯКІСТЬ ПРАВОРЕАЛІЗАЦІЇ

Основні доповідачі:

<i>Шаптала Н. К.</i>	ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ	222
<i>Ставнійчук М. І.</i>	ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ЯК КЛЮЧОВА ЗАСАДА РОЗВИТКУ ДЖЕРЕЛ ВИБОРЧОГО ПРАВА УКРАЇНИ	225
<i>Сакара Н. Ю.</i>	ПРО ПРАВОВУ ПРИРОДУ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ.....	228
<i>Луспеник Д. Д.</i>	ПРОЦЕСУАЛЬНА АНАЛОГІЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	230

Полілог:

<i>Андрухів О. І.</i>	ДОСВІД ВИВЧЕННЯ РАДЯНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ДИТЯЧОЇ БЕЗПРИТУЛЬНОСТІ ТА БЕЗДОГЛЯДНОСТІ: АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	235
<i>Бедрій М. М.</i>	ЗВІД ЗВИЧАЇВ ПОРТУ: ДО ПИТАННЯ ПРО ФОРМУ ФІКСАЦІЇ ПРАВОВОГО ЗВИЧАЮ В УКРАЇНІ.....	237

Білоус К. В. СПРОЩЕННЯ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ СУДОВИХ ПРОЦЕДУР	241
Волошина Я. Л. ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА ЯК РІЗНОВИД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСКОНСУЛЬТА	243
Гамзатова А. А. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	245
Гулак О. О. ЮРИДИЧНІ КОНСТРУКЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ І РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНИХ ПОЛІТИК	248
Гусейнов І. В. СТАДІЇ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМ ФІНАНСОВОГО ПРАВА	250
Гуцуляк М. Я., Ковальов С. І. ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНСТИТУТУ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ У НОРМАХ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КК УКРАЇНИ	253
Дамірчиєв М. І. ІНСТИТУЦІЙНА КОМПЛЕКСНІСТЬ У РЕГУЛЮВАННІ ПУБЛІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	257
Дан А. В. ПРО ЗМІСТ СПЕЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНИХ ЗАХОДІВ ЗАПОБІГАННЯ ВИКОРИСТАННЮ МАЛОЛІТНЬОЇ ДИТИНИ ДЛЯ ЗАНЯТТЯ ЖЕБРАЦТВОМ В УКРАЇНІ	259
Дзейко Ж. О. ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ ТА ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ У ПРАЦІ ПРОФЕСОРА ФРАНСУА ЖЕНІ «ЗАКОНОДАВЧА ТЕХНІКА У СУЧАСНИХ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ КОДИФІКАЦІЯХ»	263
Діденко І. М. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	265
Кіндюк Б. В. ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА ТА КІЛЬКІСНІ ПОКАЗНИКИ КОРОТКОЇ РЕДАКЦІЇ «РУСЬКОЇ ПРАВДИ»	268
Книш В. В. ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	272
Костицька С. В. ДОВІРЧА ВЛАСНІСТЬ: ДЕЯКІ ПИТАННЯ ІСТОРИЧНИХ ВИТОКІВ ТА ТЕОРІЇ	275
Котюк В. О. ПОНЯТТЯ І СУТНІСТЬ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА	279

Ландіна А. В.	
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У НОРМАХ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ.....	281
Мінченко О. В.	
МОВНИЙ СПОСІБ ЮРИДИЧНОГО ТЛУМАЧЕННЯ: ОКРЕМІ ЗАУВАГИ.....	284
Николина К. В.	
ПРОЦЕДУРА ГЕРМЕНЕВТИЧНОГО АНАЛІЗУ ПРАВОВИХ ТЕКСТІВ ЯК ОСНОВА РОЗРОБКИ МЕТОДИКИ ТЛУМАЧЕННЯ.....	287
Онищук І. І.	
МОНІТОРИНГ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ У МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ.....	290
Онищук С. В.	
ПРИПИНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ У ПРАКТИЦІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ».....	295
Патлачук О. В.	
ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ ПРИРОДООХОРОННИХ НОРМ ЗАКОНОДАВСТВА РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ.....	301
Патлачук В. Н.	
КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПОЛЬСЬКИХ КОНСТИТУЦІЙ 1921, 1935, 1952, 1997 рр.....	306
Россіхіна Г. В., Россіхін В. В.	
ДО ПИТАННЯ ТЛУМАЧЕННЯ В ПРОЦЕСІ ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВО-ПРАВОВИХ НОРМ.....	311
Середюк В. Ю.	
РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ТА ОСНОВНІ ЕТАПИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ.....	314
Сносіб Д. П.	
ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВІДУВАЛЬНО-ОПЕРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ ОУН.....	318
Тихомиров Д. О.	
ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ ТА ОБ'ЄКТ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ.....	321

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ НОРМОТВОРЕННЯ,
РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА
У СВІТЛІ ЗАГАЛЬНОВИЗНАНОГО ПРИНЦИПУ
ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА**

Тези доповідей та повідомлень
учасників IV Міжнародної науково-практичної
конференції

(м. Івано-Франківськ, 3–4 жовтня 2019 р.)

За загальною редакцією професора *І. Д. Шутака*

Видається в авторській редакції

Коректори *М. М. Поточняк, А. А. Фесенко*
Комп'ютерна верстка *О. А. Лисенко*

Підписано до друку з оригінал-макета 27.09.2019.
Формат 70×100 ¹/₁₆. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 26,6. Обл.-вид. арк. 24,1. Вид. № 2291.
Тираж 120 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
вул. Чернишевська, 80а, Харків, 61002, Україна,
Тел./факс (057) 716-45-53

Сайт: www.pravo-izdat.com.ua

E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua

E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено у друкарні ФОП Дуюнова Т. В.
Тел. (057) 717-28-80